

Alfred Cholewiński

"Studia Warmińskie", t. 4, Olsztyn 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 38/3, 191-193

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Studia Warmińskie, tom IV, Olsztyn 1967, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, s. 570.

Ukazał się w sprzedaży czwarty tom *Studiów Warmińskich*. Na treść tej obszernej publikacji składają się rozprawy naukowe o szerokim wachlarzu zainteresowań.

Zgodnie z zasadniczą intencją redakcji *Studiów* na czoło wysuwają się prace historyczne dotyczące dziejów diecezji warmińskiej. Na pierwszym miejscu należy tu wymienić artykuł niestrudzonego badacza przeszłości tej diecezji, ks. bp Jana Obłąka *Sprawa Inwentarza Biskupstwa warmińskiego po przejściu Ignacego Krasickiego do Gniezna* (s. 5—33). Na podstawie dokumentów archiwalnych z lat 1795—1797 autor wyświetlił problem własności, jaką posiadało biskupstwo warmińskie w momencie przeniesienia jego dotychczasowego rządcy, Ignacego Krasickiego, na stolicę gnieźnieńską. Sporządzony przy tej okazji spis inwentarza ujawnił poważne straty materialne, jakie z różnych powodów za rządów Krasickiego poniosły dobra biskupie. Straty te w dużej mierze wyrównał sam przeniesiony biskup. Zachowane inwentarze dotyczące stanu biblioteki i archiwum w Lidzbarku rzucają także nowe światło na działalność kulturalną „księcia polskich poetów” na terenie i dla dobra Warmii.

Historią diecezji warmińskiej zajmuje się także ks. Alojzy Szorc w rozprawie *Z działalności kościelnej biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego na Warmii (1698—1711)* (s. 35—82). Przedmiotem studiów autora nie jest działalność polityczna biskupa, lecz wewnętrzkościelna. Po krótkim przedstawieniu burzliwych wypadków z życia Załuskiego w okresie zarządzania diecezją, autor omawia po kolei czynności pontyfikalne biskupa, listy pasterskie do diecezji i rozporządzenia, politykę stosowaną przy obsadzeniu stanowisk kościelnych oraz wizytacje kanoniczne parafii.

Do przeszłości Warmii odnosi się także praca ks. Juliana Wojtkowskiego, będąca omówieniem wrocławskiego inkunabułu zawierającego listy kardynała Eneasza Sylwiusza Piccolomini'ego (s. 527—552). Wynika z nich, że późniejszy Pius II rok przed swoim wyborem na papieża bezskutecznie starał się o biskupstwo warmińskie. Ten sam inkunabuł informuje nas także o zabiegach prymasa Jana Łaskiego, by Stolica Apostolska zatwierdziła układ piotrkowski z 1512 roku, na mocy którego król polski miał mieć prawo prezentowania swego kandydata na biskupstwo warmińskie, którego część terytorium leżała na ziemiach krzyżackich.

Ks. Julianowi Wojtkowskiemu zawdzięczamy także obszerną rozprawę *Studia Pomoraniae Assumptionistica* (s. 287—361). Jej przedmiotem jest analiza kazań, pism ascetycznych i ksiąg liturgicznych pochodzących z różnych księgozbiorów kościelnych z terenu Pomorza z XV w. Pozwalają one stwierdzić, że na północy Polski świadomość prawdy o Wniebowzięciu Matki Bożej była w tym czasie żywa i oparta na zdrowych teologicznych przesłankach.

Pośród prac mniej lub więcej zbliżonych do historii należy jeszcze odno-

tować artykuły — ks. Mikołaja Lohra, *Zagadnienia logiczne w pismach Kasjodora* (s. 447—476); ks. Jerzego Podoleckiego, *Szafarz sakramentu chrztu w starożytności chrześcijańskiej* (s. 363—397) oraz ks. Piotra Poręby, *Działalność Ks. Walentego Gadowskiego na polu wychowania* (s. 477—525). Ten ostatni artykuł zainteresuje z pewnością wielu czytelników starszego pokolenia, którzy pamiętają sylwetkę zmarłego w 1956 r. ks. Gadowskiego (twórcę tatrzańskiej „Orlej Perci”).

Inny charakter posiadają rozprawy ks. Edwarda Michonia, *Symbolika kluczy w Apokalipsie* (s. 133—159) oraz ks. Józefa Myśkowa, *Przedmiot materialny apologetyki naukowej wobec historyczno-morfologicznych badań R. Bultmanna i jego szkoły* (s. 161—286). Pierwsza z wyżej wymienionych prac jest próbą dokładnego ustalenia znaczenia, jakie w Apokalipsie posiada czterokrotnie występujący symbol kluczy. Drugie bardzo obszerne studium jest stosunkowo jasnym (za co autorowi należy się duże uznanie) wykładem poglądów teologicznych słynnego niemieckiego egzegety R. Bultmanna i jego szkoły oraz krytyczną oceną tych poglądów. W dwóch pierwszych rozdziałach autor omawia (i krytykuje) bultmannowskie egzystencjalne pojęcie historii, jego sposób rozumienia źródeł mówiących o życiu Jezusa, charakterystyczne dla stworzonej przez niego szkoły kategorie mitu, demityzacji i tzw. egzystencjalnej interpretacji tekstów Pisma św. Ostatni rozdział przedstawia wyniki do jakich doszedł Bultmann w swojej egzegezie tekstów nowotestamentalnych. Dowiadujemy się więc jak konkretnie tłumaczy on pojęcie wiary i jak rozumie biblijną relację o życiu, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa. Uważny czytelnik znajdzie w niniejszej rozprawie odpowiedź na wiele bardzo aktualnych pytań natury światopoglądowej, np. czy jest przejście z płaszczyzny Jezusa kerygmatycznego na płaszczyznę Jezusa historycznego (str. 172). Z tego względu przeczytanie studium ks. J. Myśkowa może oddać księżom pracującym w duszpasterstwie, zwłaszcza w kręgach inteligenckich, bardzo cenne usługi.

Praktyczny charakter posiadają także dwie inne prace zamieszczone w nowym tomie Studiów. Pierwsza z nich *Rola duszpasterza w przygotowaniu do Sakramentu Małżeństwa wiejskiej młodzieży pozaszkolnej* (s. 83—131), pióra ks. Władysława Turka jest w swojej najciekawszej części omówieniem wyników ankiety na temat praktyk religijnych i małżeństwa, przeprowadzonej wśród młodzieży pracującej w dziewięciu parafiach wiejskich diecezji warszawskiej w 1965 r. Na podstawie ustalonego dzięki ankiecie faktycznego stanu rzeczy, omawia autor w ostatniej części swojej rozprawy nowe, dostosowane do potrzeb naszych czasów, metody oddziaływania duszpasterskiego na młodzież wiejską pozaszkolną. Metody te jego zdaniem przyczynią się w większym stopniu do pogłębienia życia religijnego tej kategorii młodzieży oraz lepiej przygotowują ją do Sakramentu Małżeństwa. Niestety w tej części pracy autor nie potrafił wyjść poza bardzo ogólnikowe i nie zawsze najtrafniejsze sugestie. Np. rada, by młodzież zachęcać do uczestniczenia we Mszy św. z mszalikiem w rękę (s. 125) jest nieco spóźniona. Mszałik też nie przyczynia się do wytworzenia na Mszy św. poczucia wspólnoty. Zachęcanie do Komunii św. w pierwszej piątki i większe uroczystości (s. 126) jest po soborze wymaganiem zbyt małym. Należy bowiem dążyć do wytworzenia się zwyczaju Komunii św. niedzielnej. Mimo tych braków rozprawa ks. Turka jest bardzo cenna i powinien się z nią zapoznać każdy duszpasterz wiejski.

Drugą pracą o wydzwiku bardzo praktycznym jest artykuł ks. Tadeusza Pawluka, *Odnowa Mszy św. w świetle soborowej reformy liturgicznej* (s. 399—446). Jest to — poprzedzone krótkim historycznym wstępem o rozwoju rzymskiej Mszy św. — omówienie dokumentów związanych z odnową Mszy św. od encykliki *Mediator Dei* Piusa XII aż po posoborową instrukcję Kongregacji Sakramentów *Mysterium Eucharisticum* z 27. V. 1967 r.

W rozprawie tej mogą znaleźć księża, często zdezorientowani wielką ilością szybko następujących po sobie zmian liturgicznych i rubrycystycznych, zebrane razem i skomentowane miarodajne źródła, informujące o obecnym stanie prawa rubrycystycznego i co ważniejsze — wprowadzające w ducha reformy liturgicznej.

Wychodzące regularnie tomy *Studiów* świadczą wymownie o żywotności i poziomie naukowym profesorskiego grona Seminarium Diecezjalnego w Olsztynie, z którym pod tym względem — jak dotąd — nie może się równać żadne inne Seminarium duchowne w Polsce.

Warmińskiemu Wydawnictwu Diecezjalnemu należy się wdzięczność za bogaty i urozmaicony czwarty tom *Studiów*, które w pięknej oprawie i na doskonałym papierze z przyjemnością bierze się do ręki i z satysfakcją czyta.

KS. ALFRED CHOLEWIŃSKI SJ, LUBLIN

Alojzy Preissner: *Życie i działalność bibliofilska Edmunda Majkowskiego (1892—1951)*. Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. R. 12: 1966 [druk.:] 1967 s. 127—159 tabl. 1.

O zmarłym w roku 1951 księdzu Edmundzie Majkowskim pisano już kilkakrotnie. Wspomnienie pośmiertne ukazało się w urzędowym miesięczniku archidiecezji poznańskiej¹, a w kilka lat później organ Biblioteki Kórnickiej zamieścił podobne wspomnienie z okazji pośmiertnego wydania części jego studiów nad rękopisami Długosza². W r. 1955 życie i działalność Majkowskiego scharakteryzował J. Ujda na łamach „Biuletynu Numizmatycznego”³, natomiast na łamach „Naszej Przeszłości” opublikował w r. 1966 autobiografię i spis prac uczonego⁴. Zaslugi jego podniósł również ks. J. Nowacki w drugim tomie *Dziejów archidiecezji poznańskiej*⁵. Sporo wreszcie uwagi poświęcił tej postaci autor niniejszych uwag w opublikowanej w r. 1967 pracy pt. *Z dziejów organizacji i zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*⁶. Najwięcej jednak światła rzuca na tę postać obszerna praca A. Preissnera pt. *Życie i działalność bibliofilska Edmunda Majkowskiego (1892—1951)*, ogłoszona ostatnio przez „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”.

A. Preissner, kustosz Biblioteki PAN w Krakowie, oparł się w swej publikacji na źródłach kompetentnych, mianowicie na aktach osobistych Majkowskiego, które tenże przekazał w testamentie łącznie z całą swą spuścizną rękopiśmienną ówczesnej Polskiej Akademii Umiejętności (obecnie Biblioteka PAN w Krakowie, sygn. 3452—3564). Autor wykorzystał więc: metryki, świadectwa szkolne, dyplomy studiów oraz członkowskie różnych in-

¹ *Sp. ks. dr Edmund Majkowski*. Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej. R. 6: 1951 nr 1/2 s. 250—251.

² E. Majkowski: *Długossiana w dziale rękopisów Biblioteki Kórnickiej*. Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej. Z. 5: 1955 r. 185.

³ J. Ujda: *Ks. kanonik dr Edmund Majkowski*. Biuletyn Numizmatyczny. R. 1955 nr 127 s. 17—22.

⁴ E. Majkowski: *Zyciorys własny i spis prac*. Podał do druku J. Ujda. *Nasza Przeszłość*. T. 25: 1966 s. 285—290.

⁵ J. Nowacki: *Dzieje archidiecezji poznańskiej*. T. 2: *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*. Poznań 1964 s. 233—236.

⁶ F. Lenort: *Z dziejów organizacji i zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. T. 15: 1967 r. 7—90. O Majkowskim *passim* w rozdz. 3 pt. *Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu jako instytucja nowoorganizowana*, s. 66—86.